

I 1992 hjemtog det **grønlandske hjemmestyre** sundhedsvæsnet, der før var blevet varetaget af den danske regering.

Grønlands officielle navn er **Kalaallit Nunaat** (Grønlandernes Land). Grønland er ca. 50 gange så stort som Danmark. Afstanden fra nord til syd er på ca. 2.670 km.

Der bor i Grønland ca. **55.000 indbyggere**. I Helsingør Kommune bor der omkring 60.000 indbyggere.

Isbjerge på væggen og isbjørne i zoo

AF CHARLOTTE FROST ANDERSEN
Foto: LARS KRABBE

En kvinde kommer ind i receptionen. Hun smiler med øjne, der er mørke og forsvarsløse uden øjenbryn. Et blåt tørklæde er viklet om hendes skaldede hoved.

»Nej, hvor er jeg træt,« siger hun på dansk til plejeren bag skranken på Det Grønlandske Patienthjem.

Men i stedet for at gå ovenpå til det værelse, der er hendes, går hun ned ad gangen til den åbne stue, hvor fjernsynet kører foran fem siddende kvinder.

Hun siger ikke noget, sætter sig bare i de andres nærhed. For enden af gangen ligger rygerummet. Her sidder et par mænd og spiller kort. Døren til terrassen er åben, og mens mørket falder på i sensommeren, bliver de tre skikkelser, der sidder udenfor, langsomt mere utydelige, mens deres cigaretløder træder frem.

Ovenpå i den store røde bygning på Hyrdevangen 9 ligger 1. og 2. sal næsten øde hen. Det er torsdag og bankoaften, så 21 mennesker er samlet på 3. sal.

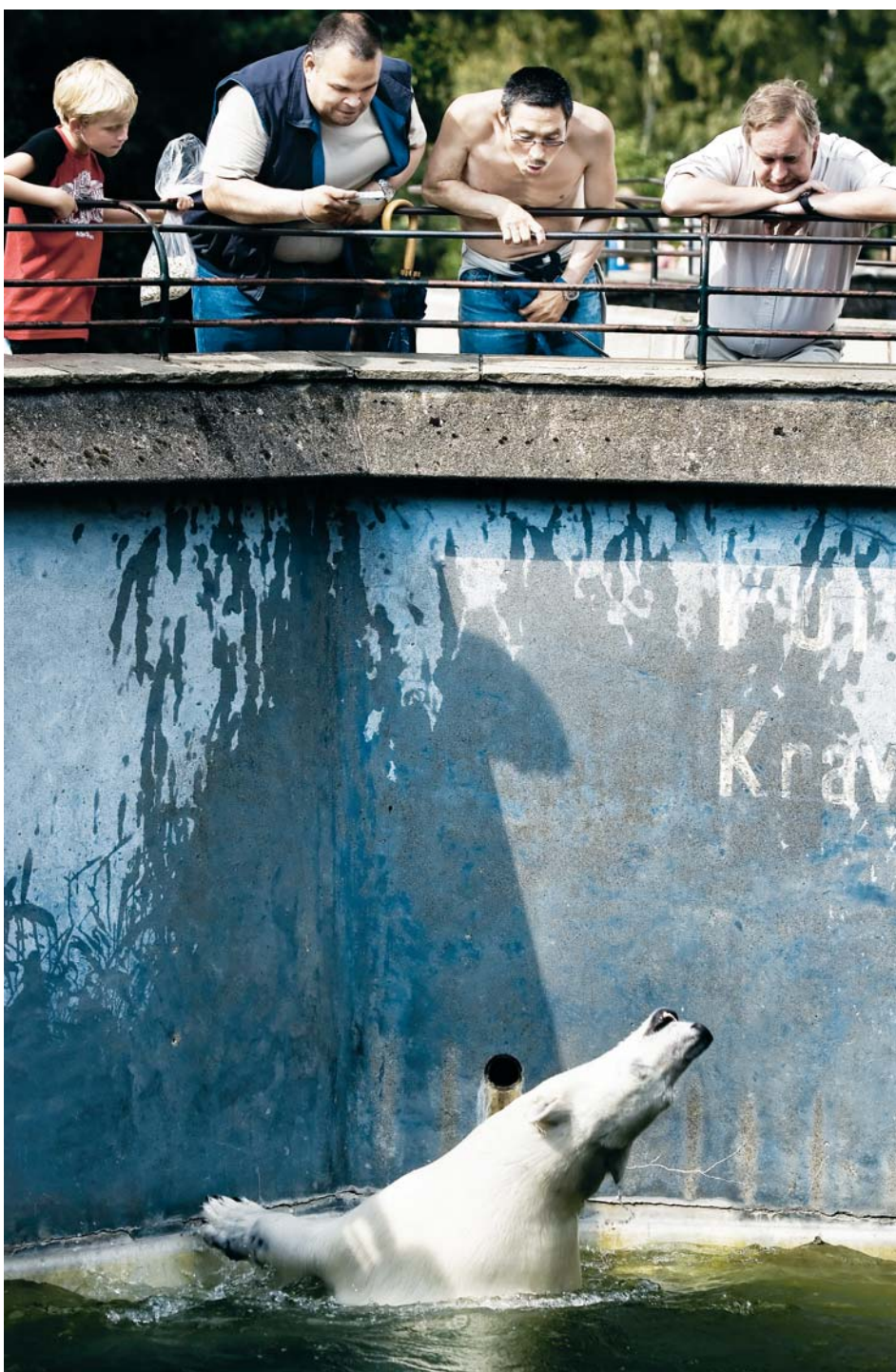
For de grønlandske patienter i Danmark er der så meget at undvære og savne, som dialysepatient Salome Dorph sagde det, da Morgenavisen Jyllands-Posten besøgte hende første gang. Døden i det fremmede lurer, og pårørende må til tider rejse alene tilbage, som Leo Jacobsen, efter at hans søster døde på Rigshospitalet. Andre igen vågner alene op, efter at deres hjerte har været sat i stå, som bypasspatienten Frank Pedersen. Der er grønlandere, som forlader hjemmet uden at få sagt farvel og får derefter at vide, at de skal bo i Danmark i månedsvi. Der er fangere, som må undvære deres hunde og håbe, at andre tager sig af dem.

Opslagstavlen

Men på Det Grønlandske Patienthjem kan de være sammen. Her er isbjerge og sælkød. Det er ganske vist på væggene og i fryseren, men det er tættere på end uden for patienthjemmets vægge. Og vigtigst af alt: Her er andre grønlandere.

Og de fleste patienter er taknemmelige. Når valget

Marko er grønlandsk fanger, hundeslædefører og patient i Danmark. Ved et udflugtsbesøg i Zoologisk Have gjorde han isbjørnen arrig, da han frembragte en dyb pustelyd. »Det handler om domæner og styrke,« forklarede han bagefter. Zoologisk Have giver ham en fornemmelse af atter at være tæt på dyrene.

De grønlandske patienter

→ Hvert år kommer mellem 800 og 1.000 grønlandske patienter til Danmark. Syge og ofte alene sendes de hertil, for at blive behandlet for en sygdom, som det grønlandske sundhedsvæsen ikke kan behandle.

→ Under opholdet bor mange af dem på Det Grønlandske Patienthjem i Brønshøj. Her forsøger de at indrette sig, mens de venter på at blive så raske, at de atter kan komme til Grønland. Nogle venter i uger - andre i år. Næsten alle vender hjem. Nogle i en kiste af zink.

står mellem at blive behandlet ude eller dø hjemme, er det klart for mange.

I stuen rejser kvinden med det blå tørklæde sig. Hun siger noget på grønlandsk til de andre og går forbi skranken og elevatoren, hvor et par sædler er klistret op. En fortæller på dansk og grønlandsk, at det er forbudt at tage de andre beboeres dyrebare grønlandske frostvarer. En seddel på opslagstaven fortæller, at dagens menu var fisk, og at søndagens er flæskkesteg. Til gengæld er der rensdyr på mandag.

Idet kvinden forlader stueetagen, går hun forbi et fotografi. Det forestiller en lille pige i pyjamas. Hun smiler, så man kan ane de fremvoksende mælketeender, hendes hår er sort og krøller om ansigtet. Under billedet står:

»Tak, fordi I passede på vores datter. Hun har det bedre nu.«

charlotte.frost@jp.dk

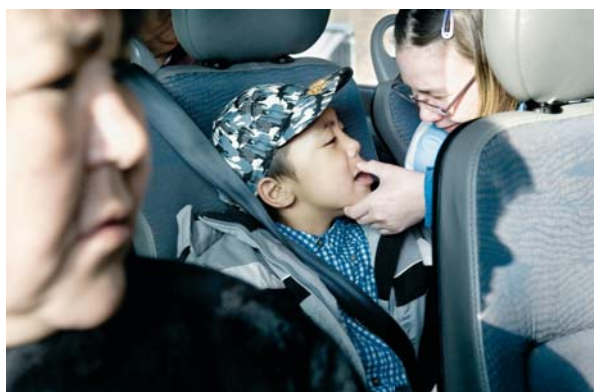
◊ Hermed slutter serien om de grønlandske patienter.

Den 21. juni er nationaldag i Grønland. På Det Grønlandske Patienthjem fejres dagen med en stor grillfrokost, inden de, der kan og har lyst, tager med bus til Det Grønlandske Hus i København, hvor der er middag og fest. Dagen begynder med flaghejsning og grønlandske sange.

Dialysepatient Salome Ellen Dorph har fødselsdag. Hun fylder 38 år og har indbudt til kaffemik med hjemmebagte boller, grønlandsk kage og lagkager. Venner, ansatte og patienter kommer forbi. Flere giver hende lidt penge i håndtrykket. Men Salome Ellen Dorph har det skidt, og forlader hurtigt sin fest.

Mona og hendes søn Vittus er på vej til Rigshospitalet. Det er morgen, og Vittus er træt. Mona kan godt tale dansk, alligevel keder hun sig i Danmark, for ud over at passe Vittus har hun ikke noget at lave. Hun begiver sig sjældent ud på lange gåture, for hun ved ikke, hvor hun skal gå hen.

Sundhedsvæsnet er klemmt i Grønland

Behandling: Det grønlandske sundhedsvæsen er klemmt mellem en lille befolkning, en stram økonomi og enorme afstande. Derfor er det nødt til at sende patienter udenlands ved specifikke sygdomme.

AF CHARLOTTE FROST ANDERSEN

FAKTA

Der er hverken frit læge- eller sygehusvalg. Der er ingen hospicer. For mange ligger det nærmeste hospital en flyrejse borte. De, der har behov for speciallægebehandling, må oftest vente på, at en dansk speciallæge kommer til landet. Samtidig er der mangel på stort set alt sundhedsfagligt personale, både speciallæger, sygeplejersker, jordemødre og bioanalytikere. Og det mest kvalificerede hospital ligger i et helt andet land. Sådan er vilkårene for den grønlandske befolkning. Deres sundhedssystem er klemmt mellem en lille befolkning, enorme afstande og lave indkomster.

Patienter til Danmark

»Vi har den ambition, at vi skal have et sammenligneligt sundhedsvæsen i forhold til de øvrige nordiske lande. Men det er også klart, at Grønland adskiller sig væsentligt,« lyder det fra Jens Møller Jensen, der er hospitalschef for Dr. Ingrid Hospital i Nuuk.

Han fortæller, at man kan sammenligne Dr. Ingrid Hospital, der er Grønlands største og mellemlidende mellem de små distriktssygehuse langs kysten og Rigshospitalet i Danmark, med et gammeldags dansk centralsygehus. De specialer, der kræver et stort befolkningsgrundlag, kan ikke tilbydes. Og derfor er Grønland nødt til at sende patienter til udlandet.

Enorme afstande

Grønland er i kilometer ca. lige så langt, som strækningen fra Skotland til Sahara. Samtidig bor der færre mennesker i hele Grønland end i Helsingør Kommune. »Den store geografi og den tynde befolkning betyder, at rejseomkostningerne pr. sundhedsydelse er meget høje. Samlet set koster sundhedssystemet 0,9 mia. kr., og af disse bruger vi ca. 10 pct. på rejseomkostninger. Vi kunne få rigtig mange flere sundhedsydelser, hvis vi kunne begrænse vores transport,« siger Jens Møller Jensen.

Derfor samarbejder det grønlandske sundhedsvæsen med Rigshospitalet i Danmark om at udvikle brugen af telemedicin.

»I stedet for at sende alle patienter frem og tilbage prøver vi at bruge telemedicin, således at man aftaler et tidspunkt med patienten i Grønland, hvor vi så kigger med ved lyd og billeder i Danmark,« fortæller Jannik Hilsted, der er lægelig direktør for Rigshospitalet.

Projektet er kun ca. et år gammelt, men det er intentionen, at det skal udvikles således, at man ved f.eks. ambulans kontrol ikke behøver at sende patienten til Danmark.

Mangel på speciallæger

Men ikke alt kan ordnes via telemedicin eller ved at sende patienterne udenlands. Det er da også intentionen for det grønlandske sund-

→ Manglen på fagfolk indbefatter bl.a.: anæstesi-læger, øjnlæger, ørelæger, anæstesi-sygeplejersker, intensivsygeplejersker, psykiatri-personale, radiologer og radiografer.

→ I 2004 var de samlede nettodriftsudgifter til sundhedsvæsen og sundhedsadministration på 853 mio. kr. Af disse blev 9,6 pct. brugt på billetudgifter og transport. 10,2 pct. blev brugt på patientbehandling uden for Grønland.

→ Grønland er inddelt i 16 distrikter, der hver har sit lille sygehus. Afhængig af bygdernes størrelse er der etableret en sundhedsfaglig enhed i bygden.

→ For de større bygders vedkommende består denne af en sundhedsplejerske, og for de mindre bygder af en sundhedsmedhjælper. I bygder med under 70 indbyggere varetages opgaven af en medicindepotforvalter.

→ I hovedstaden Nuuk ligger Dronning Ingrid Hospital, der er Grønlands største med 156 sengepladser.

→ Et lands levestandard måles ofte ud fra spædbarns-dødeligheden. I Grønland følger denne den danske kurve, som den så ud i 1960'erne. Middellængelevetiden er 64,1 år for mænd, og 69,5 år for kvinder.

sundhedsvæsen at hjemtage så meget behandling som muligt. Senest har man forsøgt at hjemtage den livsforlængende del af kræftbehandlingen, fordi mange grønlandere sagde nej tak til behandlingen, idet den betød, at de skulle opholde sig i Danmark i deres sidste tid, langt væk fra familien.

»Vi har den målsætning, at vi gerne vil have dækket alle specialerne ind. Sagen er dog, at vi ikke har alle disse speciallæger,« siger Jens Møller Jensen.

»Vi har ingen øjnlæger, vi står uden røntgenlæger, og vi mangler sygeplejersker inden for en lang række specialer.«

Manglen betyder lange ventetider med dertil hørende gener for patienterne samt i værste fald forværring af patientens tilstand. Dertil kommer, at man i Grønland ikke er i stand til at uddanne tilstrækkeligt sundhedsfagligt personale, hvorfor man henter personalet hovedsageligt i Danmark.

»Men inden for de faggrupper hvor der i forvejen er mangel, er det meget vanskeligt for os at rekruttere nok folk. Derfor er vi nødt til at have nogle vikarer eller korttidsansatte. Men det er ikke lige så effektivt, og det bryder kontinuiteten mellem læger og patienter. Det er desuden meget dyrt,« konstaterer Jens Møller Jensen.

charlotte.frost@jp.dk